

Фінансовий ДИСбаланс: коли чекати економічної рівноваги?

Юлія ЦИРФА

Різке скорочення обсягів міжнародної торгівлі, падіння цін на сировинні товари, погіршення показників у сфері міжнародного туризму та зменшення сум грошових переказів істотно позначилися на стані платіжного балансу багатьох країн у всіх регіонах світу, що призвело до перерозподілу продуктивних сил і переформатування економічних впливів на світовій арені.

За прогнозами, 2012 року бурхливо розвиватимуться економіки Бразилії та Китаю, які 2011-го постраждали через жорстку монетарну політику, що мала протидіяти зростанню інфляції. Та чи справді зростання експорту з КНР подолає показник, котрий іще торік у жовтні був найнижчий за майже два роки (15,9%), адже причиною рекордного зростання курсу юаня до американського долара стало не що інше, як інтервенції Народного банку Китаю, який 16 грудня почав «уливати» до валютного ринку значні обсяги «доларового паперу». Відтак за добу курс китайської валюти щодо долара США зріс на 0,4% й наразі становить 6,3484 юаня. Виходить, штучно підтримувана західна валюта є нині одним із найліквідніших активів. Хоча цілком можливо, що в перспективі все-таки відмовляться від американських грошей як основної резервної валюти. Адже криза у США призвела до того, що Китай – найбільший власник доларових активів – почав поступово позбуватися цих запасів. До того ж Росія та КНР перейшли на взаємні розрахунки в національних валютах, котрі впевнено прямують до статусу вільно конвертованих (для яких немає обмежень на здійснення валютних операцій). Найнебезпечніше те, що уряд США все одно не може зупинити друкарський верстат, бо змушений сплачувати свої колосальні борги. А це означає, що кількість паперових доларів (нічим не забезпечених) збільшуватиметься й надалі, ускладнюючи ситуацію. Справді, будь-які економічні негаразди у Сполучених Штатах чітко прив'язуються до збільшення ліміту держборгу, котрий, до речі, сягнув найбільшої позначки ще 16 травня 2011 року. Проте ажіотаж навколо передбачуваного «дефолту» був, найпевніше, викликаний

не так економічними, як політичними причинами. Бо втрата «доларового вливу» передовсім означала б переформатування геополітичної ситуації у світі, чого аж ніяк не хоче американська адміністрація. Тим паче що на ключових фінансових ринках дедалі міцніші позиції посідають конкуруючі валюти (євро в Європі чи китайський юань в Азії), що з погляду стратегії неприпустимо для США: європейський терен усе ще потрібен для розміщення «антиіранської» ПРО, а в Азії необхідно протистояти КНДР, Афганістану й іншим можливим ланкам «осі зла».

Недарма ж на останній зустрічі у верхах (Канни, 3–4 листопада 2011 року) «Велика двадцятка» відклала в довгий ящик (якщо не поховала) Дохійський раунд багатосторонніх торговельних переговорів СОТ (який, до речі, мав завершитися торік, лібералізувавши торгівлю між великими й малими державами). По суті, ЄС і США, оснажені кризою, стикнулися з припливною хвилею протекціонізму й намагаються протистояти непрозорій торговій конкуренції Китаю. Перенісши увагу з Атлантичного регіону на Тихоокеанський, президент США Барак Обама (не зводячи погляду, знову ж таки, з Китаю) виступив із новою регіональною торговельною ініціативою. Однак і незброєним оком видно, що Договір про партнерство в Тихоокеанському регіоні (ПТР), ініційований Обамою та урядами восьми інших країн Тихоокеанського регіону – Австралії, Брунею, Чилі, Малайзії, Нової Зеландії, Перу, Сінгапуру та В'єтнаму – стосується не лише торгівлі. Вашингтон висловлює «постійну стурбованість» з приводу китайської валютної політики, недостатнього захисту інтелектуальної власності та перешкод досту-

Візити

Під час робочого візиту Президента України Віктора Януковича до Німеччини (3–4 лютого 2012 року) він узяв участь у 48-й Мюнхенській конференції з питань політики безпеки, де виступив у тематичній дискусії «Енергетика, ресурси і довкілля: нові парадигми безпеки?». Крім того, Президент провів зустрічі з экс-Держсекретарем США Генрі Кіссінджером та чинним главою американського зовнішньополітичного відомства Гілларі Клінтон.

Цьогоріч учасники Мюнхенської конференції (3–5 лютого) зосередилися на проблемах зміцнення енергобезпеки, подоланні світової фінансово-економічної кризи, обговорили зростаюче значення Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР), революції в арабському світі та питання розміщення ЄвроПРО. Проте важливих міждержавних взаємовигідних рішень з цих питань ухвалено не було. А розбіжності між РФ і США в питаннях розміщення ПРО й скорочення наявних ядерних арсеналів так і не подолано. Основну увагу привернули скорочення військових бюджетів країн-членів НАТО та переорієнтація стратегічного планування США у бік АТР.

пу до ринку. «Для економіки такої країни, як США, найважливішою конкурентною перевагою котрої є наші знання, новаторство, патенти та авторські права, не маючи захисту на таких великих ринках, як Китай, неприйнятно», – зауважив Обама. По суті, першочерговим завданням США є об'єднання економік усіх країн регіону, стурбованих експансіоністською стосовно них торговельною та валютною політикою Китаю. Для США вісім країн ПТР (із загальною кількістю населення 200 мільйонів осіб) є четвертим за величиною експортним ринком після Китаю, ЄС і Японії. Якщо ж до ПТР приєднається Японія, його значення різко зростає.

Однак, за прогнозами Світового банку, у 2012–2013 роках ВВП країн регіону щорік збільшуватиметься приблизно на 8,2%, порівняно з 9,6% та 8,5% у 2010 та 2011 роках відповідно. Та це й не дивно, адже восени 2009 року, коли світова економіка ще продовжувала падіння, фахівці вже передбачали її невелике зростання в 2010–2011 роках: за рахунок державних програм фінансування попиту в розвинених країнах падіння світової економіки в циклі Кітчина (короткостроковому економічному циклі) справді призупинилося вже до кінця 2009 року. Та приблизно раз на півстоліття входження у фазу падіння відразу чотирьох економічних циклів різної тривалості збігаються й виникає ефект резонансу. Так сталося в 2007–2008 роках, коли в циклах Жюгляра, Кузнєца, Кітчина й Кондратьєва майже водночас почалася фаза економічного спаду. А згідно з розрахунками Кондратьєва, підвищувальна хвиля VI К-циклу розпочнеться не раніше як у 2020–2025 роках, коли світова спільнота сформує новий «технологічний уклад», основою якого стане використання комп'ютерних технологій, біотехнологій і генної інженерії, мультимедійних засобів (зокрема, глобальних інтелектуальних інформаційних мереж), надпровідників та екологічно чистої енергетики. Напередодні виходу з кризи можна очікувати обвалу нафтових цін до рівня їхньої ринкової рівноваги (25–35 доларів за барель). Тоді ж відбудеться крах нинішньої світової фінансової системи, що ґрунтується на доларі США як віртуальній грошовій одиниці. Ціни на золото сягнуть небес (2–3 тисячі доларів за унцію), бо багато спекулятивних капіталів спробують перечекати «економічну бурю» в «тихій гавані золотих активів». І тільки тоді сформується передумова для створення нової світової фінансової системи, без якої не зможе розвиватися глобальна економіка.

Тому фінансова криза, котра вбухнула торік у Греції (а потім і в інших країнах ЄС), – не так самостійне явище, як логічне продовження попередніх негараздів. Європейські уряди не змогли стимулювати зростання своїх економік і розібратися з держфінансами. Як наслідок – втрата довіри з боку бізнесу, скорочення витрат та інвестицій, що призвело до високого рівня безробіття й низького зростання економіки.

Минулоріч у грудні на саміті ЄС лідери країн єврозони вирішили монетарний союз, що об'єднує 17 держав континенту (1 січня 2012 року європейці відсвяткували 10-річчя запровадження євро), доповнити бюджетним і податковим, аби зміцнити основи валютно-економічного союзу, який був вражений нинішньою кризою заборгованості. Під час позачергового саміту організації 30 січня 2012 року країни-члени схвалили запуск Європейського стабілізаційного механізму (з ресурсом 500 млрд. євро) вже в липні поточного року (хоча відповідний договір так і не затверджено). Віднині в межах ЄС створено ще одне «антикризове об'єднання» 25 держав, що підписали новий Бюджетний пакт організації. Поставити автографи під документом відмовилися представники Великої Британії та Чехії. А Польща приєднається до договору в разі її залучення до розгляду фінансової політики ЄС, незважаючи на те, що це не стала членом єврозони. В доопрацьованому вигляді пакт передбачає контроль за бюджетною дисципліною з боку Європейського суду, який матиме право накладати штрафи на держави, де дефіцит бюджету перевищує допустимий рівень у 0,5% ВВП (нині – 3%). Максимальний штраф становитиме 0,1% ВВП. Для Італії, приміром, це 2 млрд. євро. Допустимий рівень держборгу поки що зберігатиметься на рівні 60% ВВП. Проте, наприклад, виділення наступної порції фінансування для Греції погоджено не було. Грецьке питання обговорювали на додатковій нараді за участі президента ЄС Германа ван Ромпея, прем'єр-міністра Греції Лукаса Пападемоса й члена виконкому ЄЦБ від Німеччини Йорга Асмуссена. Рішення про передачу контролю за частиною бюджетних рішень Афін спеціальному уповноваженому ЄС також не ухвалили. Тож у деяких скептиків виникає сумнів стосовно збереження євро як валюти. Канцлер Німеччини Ангела Меркель зауважила: без євро не буде і Євросоюзу. Але через те, що найбільші боржники (окрім Греції, ще й Іспанія, Італія та Португалія) розраховують на солідарність шести найсильніших побратимів, тобто

на фінансову підтримку лідерами ЄС, уже сьогодні постає питання про доцільність збереження євро.

«Не може бути так, щоб європейська солідарність обмежувалася тим, що шість країн беруть на себе весь тягар, а решта від цього мають лише вигоду», – констатував міністр фінансів ФРН Вольфганг Шойбле. Цей вибух емоцій яскраво демонструє лінію конфлікту в ЄС. Тож більшість країн організації домовилися суворіше дотримуватися фінансової дисципліни та здійснювати контроль за державними фінансами країн Євросоюзу. Але схоже на те, що криза в Америці та Європі не закінчилася, а просто перейшла в нову фазу.

Економіка

Хоча цьогоріч у Давос (Швейцарія) на 42-й Всесвітній економічній форум з'їхали рекордні 2600 учасників (серед яких, до речі, й 40 глав держав), масштабним майданчиком для висловлення нових ідей і пропозицій зібрання не стало. У рамках головної теми – «Глобальні трансформації: формування нових моделей» – основну увагу було приділено пошуку шляхів розв'язання світової, й зокрема європейської, економічної кризи, подоланню наслідків «арабської весни», а також створенню нової світової енергетичної архітектури.

Останнє питання стало лейтмотивом візиту до Швейцарії 25–27 січня 2012 року Президента України Віктора Януковича. 26 січня глава держави виступив на сесії Енергетичного саміту «Енергетика задля економічного зростання», а 27 січня в рамках цього ж заходу взяв участь в інтерактивній дискусії на тему «Нова енергетична архітектура: можливе та ефективне перетворення». Під час відвідин Давоса відбулися зустрічі Президента України з Президентом Польщі Броніславом Коморовським, Президентом Азербайджану Ільхамом Алієвим, засновником Всесвітнього економічного форуму Клаусом Швабом, головою ЄБРР Томасом Міровом та низкою інших високопосадовців і бізнесменів.